

Exkurze do Přední Kopaniny – stratotypu bělohorského souvrství České křídové pánve.

Ve čtvrtek 12. října 2011 jsme se s naším paleontologickým kroužkem vydali sbírat zkameněliny do lomu v Přední Kopanině u Prahy. Složení paleontologického osazenstva bylo: Pavel Pánek ze septimy B, Filip Mauer z primy, Kryštof Pilát a Tomáš Valeška z kvarty. (viz obr. 0)

Obr. 0 Účastníci exkurze do Přední Kopaniny zleva: Kryštof Pilát, Tomáš Valeška, Pavel Pánek, Filip Mauer. (foto lehce rozmazáno: Tomáš Kočí, 2011)

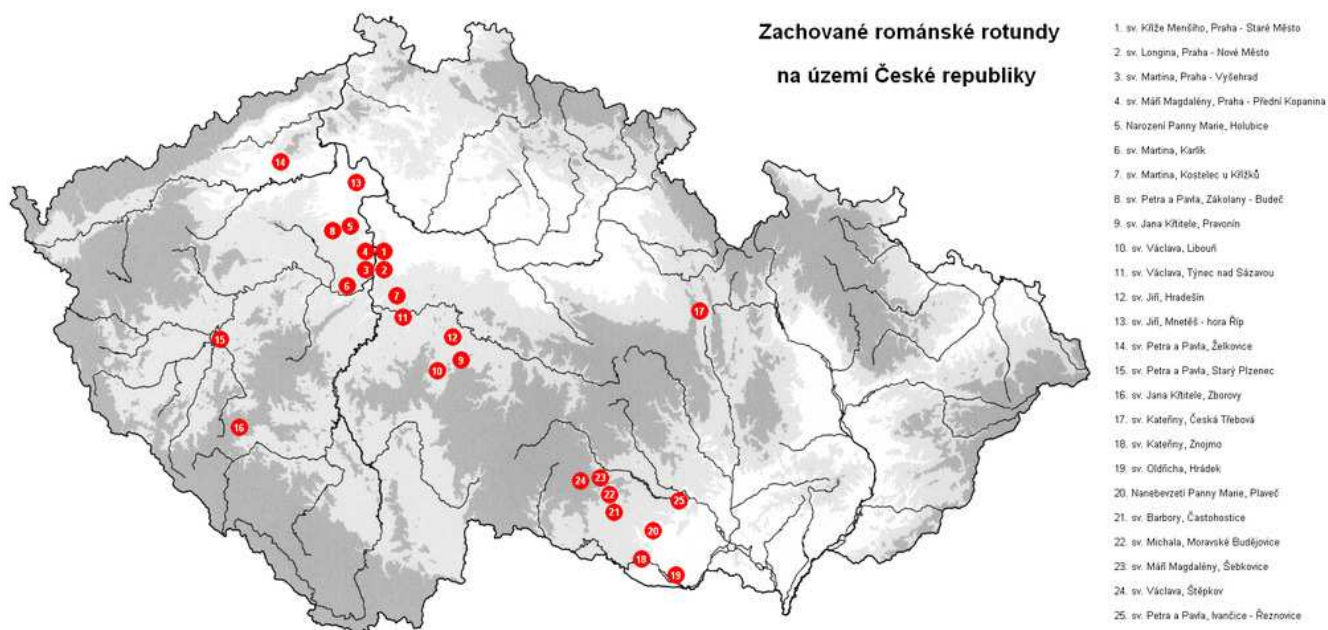
Na letošní druhou paleontologickou exkurzi jsme vyrazili hned po poledni a přes Bílou Horu jsme jeli na stanici Dejvická. Odtud pak autobusem číslo 312 jsme se dostali do obce Přední Kopanina. Po krátkém výkladu o opukách na pražských stavbách jsme obdivovali rotundu sv. Máří Magdaleny. Prohlédli jsme si kvádríkové zdivo této románské stavby. Poté jsme přes autobusovou zastávku K Tuchoměřicům šli dále po hlavní silnici a pak odbočili vlevo mírně do kopce a po chvíli jsme stanuli před vchodem do opukového lomu. V současné době v něm těžba opuky neprobíhá, jak nám sdělil majitel lomu pan Ing. Cigánek, který k nám byl velice vstřícný a umožnil nám volný vstup. Touto cestou mu také chceme poděkovat. V lomu (obr. 4) jsme si pověděli o cenomanské transgresi, dále krátce o stavbě České křídové pánve, dále o prohlubování moře ve spodním turonu. Také jsme se dozvěděli, že zdejší opuka dala světu hlavní stavební materiál pro románskou Prahu. A jelikož se opuce říkalo tzv. zlatá opuka, tak odtud i název “zlatá Praha“. Vápno jílovité slínovce až písčito jílovité vápence, vápnito jílovité prachovce technickým označením opuky (ze slovanského tj. polského, ruského *opoka*) jsou sedimentární horniny světlé bílé barvy, ze kterých se v době románské stavěly naše rotundy a baziliky. Naší první románskou stavbou je rotunda sv. Klimenta na Budči, z dalších pak rotunda sv. Petra a Pavla na Levém Hradci, rotunda sv. Maří Magdaleny (viz obr. 1),

z mladších staveb jsou to pak rotunda sv. Martina, rotunda sv. Longina, rotunda sv. Kříže.
Z bazilik pak nejznámější bazilika sv. Jiří na Pražském Hradě.

Obr. 1 Rotunda sv. máří Magdalény v Přední Kopanině (foto: Tomáš Kočí, 2011)

Románské rotundy naší republiky, které se zachovaly dodnes, podává obrázek 2.

Obr. 2 Zachované románské rotundy (podle wikipedia. Org
/http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/9e/Rotundy_v_%C4%8Cesk%C3%A9_republice.PNG/1024px-Rotundy_v_%C4%8Cesk%C3%A9_republice.PNG)

Od stavebních a historických souvislostí jsme plynule přešli k záležitostem paleontologickým. Dozvěděli jsme se, že tehdejší spodnoturonské moře bylo nehluboké a dobře prosvětlené. Proháněli se v něm žraloci (rody *Scapanorhynchus*, *Otodus*, *Cretodus* a další), ryby (například *Beryx zippei*, *Enchodus halocyon*, *Macropoma speciosa*) a ryboještěři. Z bezobratlých živočichů pak byli součástí nektonu amoniti například druhy *Mamites nodosoides* (vůdčí pro spodní turon), *Collignoniceras woolgari*, *Lewesiceras peramplum* a další). Z bentického společenstva jsou zde zastoupeni druhy mlžů *Inoceramus labiatus* a *Inoceramus hercynicus*, kteří jsou vůdčí zkamenělinou pro spodní turon. Z dalších mlžů zde lze nalézt hřebenatky rodu *Entolium* a druhu *Lyropectem ternatus*. Zdejší moře hojně obývaly ústřice druhu *Gryphaeostrea canaliculata* a *Rhynchostreon suborbiculatum*. Posledně jmenované se dříve říkalo „holubinka“ podle staršího synonyma *Exogyra columba*, která má zatočený vrchol lastury, který dřívějším badatelům připomínal zobák holuba. Z plžů zde žily například dravé Natiky a býložravé věženky. Z dalších organismů lze zde najít například ostny cidaridních ježovek a rakovce například nedávný velmi vzácný nález druhu *Paraclytia nephropica* z roku 2010, z dalších rakovců pak *Enoploclythia leachi*. Velmi zajímavé jsou celkem hojné nálezy zbytků rybích šupin a kůstek. Podle názorů se jedná buď o doupata rakovců anebo se jedná přímo o stopy ryb (RNDr. Boris Ekrt /Národní museum Praha/ a Mgr. Veselská /Přírodovědecká fakulta UK – ústní sdělení).

My jsme zde našli hodně mlžů, zejména ústřic druhu *Gryphaeostrea canaliculata*. Pavel Pánek tu našel mlže druhu *Entolium nilssoni*. Pan učitel Kočí našel několik zmíněných zbytků rybích kostiček a šupin. Asi ve čtyři hodiny jsme se odebrali k cestě zpět. Exkurze se jako obvykle vydařila.

Mente et Malleo!

PhDr. Tomáš Kočí Ph.D

Obr. 4 Opukový lom v Přední Kopanině v říjnu 2011 (foto: Tomáš Kočí, 2011)